

Юлія Ігорівна МИКИТЮК

аспірантка,
кафедра менеджменту та публічного управління,
Тернопільський національний економічний університет
E-mail: mykytyuk.yu@gmail.com

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Микитюк, Ю. І. Шляхи підвищення ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності будівельної організації. *Економічний аналіз*. Тернопіль, 2018. Том 28. № 4. С. 212-217.

Анотація

У статті запропоновано нове комплексне вирішення завдань щодо підвищення ефективності управління інвестиційно-інноваційною діяльністю будівельних організацій. Розроблена та запропонована комплексна система оцінки ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності, яка дозволяє комплексно визначити стратегічні напрями інвестиційно-інноваційної діяльності будівельних організацій шляхом відбору та оцінки інвестиційно-привабливих проектів, а також найбільш доцільно оцінити його ефективність, як загалом, так і для кожного його учасника. Зроблено висновок, що з метою подальшого розвитку економіки Івано-Франківської області необхідним є нарощування інвестицій. Запропоновано стимулювання приватного капіталу та збільшення власних джерел фінансування капітальних інвестицій через упровадження ефективної амортизаційної політики. Розроблено економічний механізм ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності організації. Запропоновано налагодження механізмів взаємовідношень державних та регіональних органів влади щодо розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності на основі прискорення науково-технічного прогресу.

Ключові слова: будівельна організація; ефективність інвестиційно-інноваційної діяльності; інвестиційна привабливість; рентабельність; оборотні активи; використання основних засобів.

Yuliia Ihorivna MYKYTYUK

PhD Student,
Department of Management and Public Administration
Ternopil National Economic University
E-mail: mykytyuk.yu@gmail.com

WAYS OF INCREASING EFFICIENCY OF INVESTMENT AND INNOVATIVE ACTIVITY OF BUILDING ORGANIZATION

Abstract

The article proposes a new complex solution of tasks for increasing the efficiency of management of investment and innovation activities of construction organizations. The complex system of evaluation of the effectiveness of investment and innovation activity is developed. It allows to define comprehensively the strategic directions of investment and innovation activity of building organizations by selecting and evaluating investment and attractive projects, as well as to evaluate its efficiency, both in general and for each of its the participant. It is concluded that in order to develop the economy of Ivano-Frankivsk oblast there is an increase in investments. It is proposed to stimulate private capital and increase own sources of financing of capital investments through introduction of effective depreciation policy. The economic mechanism of the effectiveness of investment and innovation activity of organizations is developed. It is proposed to establish mechanisms of relations between state and regional authorities regarding the development of investment and innovation activities on the basis of accelerating scientific and technological progress.

Keywords: building organization; efficiency of investment and innovation activity; investment attractiveness; profitability; current assets; use of fixed assets.

JEL classification: O31, L74

Вступ

В умовах реструктуризації стратегія управління інвестиційно-інноваційною діяльністю будівельних організацій стає ефективним ринковим інструментом підвищення конкурентоспроможності підприємств і розглядається як сукупність засобів з комплексного проведення умов функціонування підприємства згідно з мінливими умовами ринку та обраної стратегії його розвитку.

Підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю будівельних організацій містить: удосконалення структури та функцій управління, подолання відставання у техніко-технологічних аспектах діяльності, підвищення рівня фінансово-економічної політики та досягнення на цій основі поліпшення ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції (послуг), зростання продуктивності праці, зниження витрат виробництва, покращення фінансово-економічних результатів діяльності.

У зарубіжній практиці одним з основних етапів реалізації проекту є достовірність і правильність оцінки його ефективності.

Важливо зазначити, що реалізація різних інвестиційних проектів (реконструкція, нове будівництво, освоєння нових видів продукції) здійснюється на основі комплексної оцінки їх ефективності.

Вагомий внесок у дослідження питань управління ефективністю інвестиційно-інноваційною діяльністю підприємств зробили В. Василенко, М. Денисенко, А. Загородній, П. Микитюк, А. Пересада, Ю. Стадницький.

Теоретична і практична значущість перерахованих проблем, пов'язаних з підвищенням ефективності управління інвестиційно-інноваційною діяльністю будівельних організацій, визначили актуальність теми статті, вибір мети і напрямків дослідження.

Мета і завдання статті

Мета і завдання статті полягають в обґрунтуванні факторів підвищення ефективності управління інвестиційно-інноваційною діяльністю будівельної організації.

Виклад основного матеріалу дослідження

Покращення використання основних виробничих засобів у підрядних і виробничих діяльностях за рахунок удосконалення будівництва, ліквідації простоїв механізмів і обладнання, здійснення організаційно-технічних заходів, які спрямовані на максимальне використання праці робітників і техніки, – це є першочерговою задачею в будівельному виробництві.

До значного резерву покращення використання основних виробничих засобів у будівництві можна зарахувати поліпшення використання календарного часу будівельних організацій, збільшення змінності робіт машин і механізмів, підвищення використання їх потужностей, скорочення витрат робочого часу, подальшого удосконалення системи оплати праці тощо [1].

Для характеристики ступеня використання машин у часі за цей період може бути використана структура календарного часу машин, а показником – коефіцієнт використання календарного фонду часу, який розраховується як відношення фактичного відпрацьованого машинами часу до їх календарного фонду. Базою для вираховування показників ступеня використання машин може бути прийнятий їх режимний фонд і наявний фонд робочого часу, який виражається в машино-змінах або машино-годинах.

Для удосконалення систем використання календарного часу є різні способи: будівництво за ковзним графіком, заохочення виконавців робіт у кращому способі більшої інтенсифікації експлуатації машин і обладнання, основних засобів.

Також підвищення змінності у будівництві підвищує інтенсивність використання основних засобів, але для цього потрібно: виконати організаційні заходи по удосконаленню штатів, покращення умов праці і організації виробництва з урахуванням специфіки нічних змін (освітлення, енергозабезпечення, водопостачання, технічне обслуговування і ремонт машин та механізмів, підготовка фронту робіт, матеріально-технічне постачання тощо, застосування більш ефективного економічного заохочення працівників [2].

Великим резервом удосконалення системи основних виробничих засобів є зменшення внутрішньо-змінних витрат робочого часу. Причиною простоїв машин і механізмів у будівництві є недостатнє постачання матеріальних і фінансових ресурсів та неякісне обслуговування машин.

Удосконалення системи використання основних виробничих засобів можливо зробити, якщо використати комплексний або системний підхід.

Виробництво в країні розвивається і під впливом науково-технічного прогресу та соціального розвитку галузей економіки і ринку, застосовуються нові технологічні процеси виробництва на основі використання науково-технічних досягнень, нових машин, обладнання, автоматизації і комп'ютеризації процесів управління.

Житлове, комунальне, приватне будівництво відбувається в напрямку використання найбільш ефективних рішень. Це вимагає від будівельної індустрії випуску на ринок нових ефективних будівельних матеріалів. Широкого розвитку набуло виробництво сталевих, алюмінієвих, ефективних дерев'яних, полімерних, азбестоцементних конструкцій [3].

Маса будівельних конструкцій зменшується за рахунок використання легких і пористих конструктивних бетонів, металевих профілів, азбестоцементних плит і листів, легких утеплювачів.

Технічний прогрес у виробництві дерев'яних виробів і конструкцій показав ефективність нових технологічних процесів з використанням відходів з деревини, разом з підвищенням якості, довготривалості, заводської готовності, зменшенням трудових затрат при використанні нових будівельних матеріалів [4].

За ринкових умов велике значення має прибуток для будівельної організації. Ефективність роботи будівельного підприємства вимірюється таким показником, як рентабельність – відношення величини валового прибутку до собівартості:

$$D = \frac{100 \cdot W}{C}, \text{ де}$$

D – рентабельність (у відсотках);

W – величина валового прибутку;

C – собівартість продукції.

У таблиці 1 наведена рентабельність за період 1-й квартал, півріччя – 2-й квартал, за 9 місяців і за рік 2016– 2017.

Таблиця 1. Значення рентабельності ТДВ БМФ «Івано-Франківськбуд» (%)

Рік 2016				Рік 2017			
квартал				квартал			
1	2	3	4	1	2	3	4
-0,95	-15	82,2	47,3	20,0	58,6	79,1	97,2

За перше півріччя 2016 р. будівельне підприємство мало від'ємну рентабельність – 15 % через збитки, яких зазнали в цей період. За 9 місяців отримані прибутки перекреслили попередні збитки, і вся рентабельність стала позитивною і дуже значною (82 %), а за рік рентабельність становила 47 %, що дуже добре.

У 2017 р. рентабельність була позитивною і за 9 місяців також зросла на 79 %, а за рік - 97 %, що вказує на підвищення ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності.

Величина рентабельності характеризує ефективність використання капітальних інвестицій і використання інших ресурсів. Що краще використовуються ресурси, то більша рентабельність. Організація робіт у будівельній ланці повинна бути оптимальною, щоб забезпечити найкраще використання її ресурсів. Рентабельність у будівництві залежить від багатьох факторів: строки будівництва, введення потужностей, собівартості, структури капітальних інвестицій, продуктивності праці, фінансування [5].

Взагалі ефективність капітальних інвестицій може обчислюватися за критерієм приведених витрат:

$$d = C + \frac{K}{T}, \text{ де}$$

K – всі капітальні вкладення;

T – строк окупності капітальних інвестицій;

C – собівартість продукції за рік.

У цьому показнику використані і поточні витрати у вигляді собівартості і одночасові капітальні інвестиції, які розподілені за роками окупності. Величина $\frac{K}{T}$ характеризує прибуток за рік. Фінансування будівництва, розрахунки за виконані роботи, поставка обладнання та інші послуги у будівництві в ринкових умовах потрібно виконувати так. Щоб забезпечувалась постійна залежність між ступенем виконання планових завдань за кількісними і якісними показниками і ступенем оплати виробленої продукції, позаяк що більша ця залежність, то активніше діє економічний контроль на ефективність капітальних інвестицій.

Велике значення при цьому мають власні і запозичені кошти. Що більший власний капітал, то надійніше і ефективніше може бути організована оплата за виконання будівельних робіт. Відношення величини власного капіталу до витрат (собівартості) характеризує надійність будівельної організації і можливість здійснювати самофінансування.

У табл. 2 наведені дані цього відношення для ТДВ БМФ «Івано-Франківськбуд».

Таблиця 2. Відношення власного капіталу до собівартості для ТДВ БМФ «Івано-Франківськбуд» (%)

Рік 2016				Рік 2017			
квартал				квартал			
1	2	3	4	1	2	3	4
-4,2	-2,3	0,16	0,08	5,1	1,4	0,63	0,33

Оскільки короткостроковий і довгостроковий кредити підлягають поверненню, то обов'язковою умовою їх застосування є повна окупність капітальних інвестицій у відведені контрактом строки з оплатою відсотків за кредитування.

Надійність функціонування будівельної організації також характеризується відношенням величини довгострокових кредитів до собівартості продукції, яке для ТДВ БМФ «Івано-Франківськбуд» наводиться в табл. 3.

Таблиця 3. Відношення величини довгострокових зобов'язань до собівартості продукції для ТДВ БМФ «Івано-Франківськбуд» (%)

Рік 2016				Рік 2017			
квартал				квартал			
1	2	3	4	1	2	3	4
3,8	2,6	8,3	7,2	434	132	80	30

Як видно з табл. 3 ТДВ БМФ, «Івано-Франківськбуд» широко використовує довгострокові зобов'язання, у які входять і довгострокові кредити банків.

Значення кредитів банку для будівництва дуже велике. Участь кредитів у створенні основних засобів і наданні послуг населенню активізує діяльність будівельних організацій, посилює контроль за процесом будівництва і підвищенням ефективності будівельних послуг. Отже, в ринкових умовах значну увагу звертають на можливість фінансування витрат, що дає змогу за допомогою банківських кредитів розвивати діяльність будівельних організацій за незначними власними капіталами.

За умов рентабельної роботи будівельних організацій та їх стійкого фінансування в ринкових умовах створені необхідні умови і для матеріально-технічного постачання і стимулювання до розвитку будівельного виробництва. Чітка робота будівельних організацій стає обов'язковою умовою успішного їх функціонування.

Важливе значення має система оплати за закінчений об'єкт, тому що вони сприяють концентрації ресурсів на пускових об'єктах і цим самим позитивно впливають на дотримання строків будівництва і ввід основних виробничих засобів.

У контрактах передбачається відповідальність за порушення договірних умов, у тому числі і штрафів. Це впливає на ефективність діяльності будівельної організації, яка намагається не платити штрафи і своєчасно виконувати свої обов'язки [6].

Важливе значення для діяльності будівельної організації мають оборотні активи. До них належать: виробничі запаси; поточні біологічні активи; незавершене виробництво; готова продукція; товари; векселі одержані; дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги; чиста реалізаційна вартість; первісна вартість; резерв сумнівних боргів; дебіторська заборгованість за розрахунками (з бюджетом, за виданими авансами, з нарахованих доходів, із внутрішніх розрахунків, інша поточна дебіторська заборгованість); поточні фінансові інвестиції; грошові кошти та їх еквівалентність; інші оборотні активи.

Для оборотних активів потрібні витрати коштів, які можуть бути як власні, так і запозичені. Співвідношення між видами оборотних активів складає структуру оборотних коштів, характеристиками якої стають частки (у відсотках) видів оборотних активів у загальній величині оборотних активів.

Таблиця 4 показує, що основні оборотні активи підприємства ТДВ БМФ «Івано-Франківськбуд» знаходяться у незавершеному виробництві, мала частка у виробничих запасах і зовсім мало в інших видах оборотних активів.

Таблиця 4. Структура (у відсотках) оборотних активів для ТДВ БМФ «Івано-Франківськбуд» (%)

Назва виду оборотних активів	Рік	
	2016	2017
Виробничі запаси	3,2	0,6
Незавершене виробництво	87,8	99
Товари	0,1	0,01
Чиста реалізаційна вартість	8,9	0,19
Первісна вартість	0,2	0,2
Грошові кошти в національній валюті	-	-

До поточних зобов'язань відносяться: короткострокові кредити банків; поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями; векселі видані; кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги; поточні зобов'язання за розрахунками: з одержання авансів, з бюджетом, з позабюджетних платежів, із страхування, з оплати праці, з учасниками внутрішніх розрахунків, поточні зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, інші поточні зобов'язання [7].

Структура поточних зобов'язань у відсотках для ТДВ БМФ «Івано-Франківськбуд» за 2016-2017 рр. наведена в табл. 5. (наведена у відсотках відношення величини виду поточного зобов'язання до загальної величини поточних зобов'язань).

Таблиця 5. Структура поточних зобов'язань для ТДВ БМФ «Івано-Франківськбуд» за 2016-2017 рр. (%)

Назва виду поточних зобов'язань	Рік	
	2016	2017
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	82	99
Поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом	6	0,4
Поточні зобов'язання за розрахунками зі страхування	4	0,3
Поточні зобов'язання за розрахунками з оплати праці	8,0	0,3

Велике значення для функціонування будівельної організації мають елементи оперативних витрат, які складаються із: матеріальних затрат; виплат на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; амортизації; інших операційних витрат.

Структура (у відсотках) елементів операційних витрат (відношення величини виду операційних витрат до загальної величини операційних витрат) для ТДВ БМФ «Івано-Франківськбуд» наведена в табл. 6.

Аналізуючи дані табл. 6, можна зробити такі висновки.

Матеріальні затрати в операційних затратах займають чинне місце (у 2016 р. вони становили майже 60 %, у 2017 р. – 13,8%).

Виплати на заробітну плату також становлять значну частину операційних витрат.

Таблиця 6. Структура (у відсотках) оборотних активів для ТДВ БМФ «Івано-Франківськбуд» (%)

Назва виду елементу операційних витрат	Рік	
	2016	2017
Матеріальні затрати	57,8	13,8
Виплати на оплату праці	21,6	36,3
Відрахування на соціальні заходи	8,2	13,9
Амортизація	11,1	27,8
Інші операційні витрати	1,3	8,2

Аналіз табл. звітних даних показує, що у 2017 р. далеко не вся вироблена продукція реалізована. Тому збільшились товарні запаси і незавершене виробництво.

Для підвищення ефективності капітальних інвестицій у будівельних організаціях потрібно провести детальний аналіз можливого виробництва будівельної продукції на основі тих ресурсів, які є і які можна отримати.

Цю інформацію можна сформулювати, якщо розробити бізнес-план для виконання робіт відповідно до поставленої мети.

Ринкові умови господарювання дають можливість закупити достатньо ресурсів для виконання необхідних робіт. Важливо розробити план, за яким досягається максимум критерію ефективності при задоволенні умов з використання ресурсів і виконання інвестиційного плану будівельної організації [8].

Висновки та перспективи подальших розвідок

Аналіз наукової й нормативної літератури щодо стану оцінки ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності будівельних організацій довів необхідність та доцільність формування комплексної системи оцінки ефективності інвестиційно-інноваційних проектів з урахуванням внутрішньої та зовнішньої оцінки інвестиційної привабливості будівельних організацій.

Проведений економіко-математичний аналіз за допомогою програми Microsoft Excel дозволяє зробити висновок: попри зростання інвестицій у будівельні організації за період 2014-2017 рр. фінансовий результат організацій у цей час мав стійку тенденцію до зменшення. Цей чинник може свідчити про неефективне управління інвестиційною діяльністю в цих організаціях, тому необхідно забезпечити всебічний контроль за використанням інвестованих ресурсів та новітніх технологій у будівництві.

Основною метою інвестиційного розвитку будівельних організацій є поліпшення інвестиційного клімату в регіоні, тому необхідними є: розробка та запровадження регіональних програм розвитку промисловості, соціальної сфери, науки, охорони здоров'я; поліпшення добробуту громадян; формування розвиненої інфраструктури; поліпшення екологічного становища регіону; надання податкових пільг і гарантій для вітчизняних інвесторів.

Список використаних джерел

1. Василенко В. О. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. Київ: ЦУЛ, Фенікс, 2003. 440 с.
2. Денисенко М. Механізм інвестування: теоретична сутність та проблеми вдосконалення. *Персонал*. 2003. № 4-5. С. 52-57.
3. Загородній А. Т., Стадницький Ю. І. Менеджмент реальних інвестицій: навч. посіб. Київ: Товариство „Знання”, 2008. 209 с.
4. Микитюк П. П. Аналіз інноваційної діяльності на підприємствах будівельної галузі. *Економічний аналіз* : зб. наук. праць. Тернопіль : ВПЦ “Економічна думка ТНЕУ”. 2011. Вип. 9. Ч. 3. С. 202-205.
5. Микитюк П. П. Інвестиційно-інноваційний менеджмент : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2015. 452 с.
6. Микитюк П. П., Брич В. Я., Паранюк Я. Д. Управління проектами : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2017. 300 с.
7. Микитюк П. П., Брич В. Я., Федірко М. М. Методичні підходи до стратегічного управління діяльністю підприємства : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 399 с.
8. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом : моногр. Київ: Лібра, 2002. 472 с.

References

1. Vasylenko, V. O. (2003). Innovatsiyni menedzhment. [Innovation Management]. Kyiv : Tsentr uchbovoi literatury, Feniks. [in Ukrainian].
2. Denysenko, M. (2003). Mekhanizm investuvannia: teoretychna sutnist ta problemy vdoskonalennia [The mechanism of investment: the theoretical essence and problems of improvement]. *Personal – Personnel*, 4-5. 52-57 [in Ukrainian].
3. Zahorodnii, A. T., Stadnytskyi, Yu. I. (2008). Menedzhment realnykh investytsii. [Management of Real Investments]. Kyiv : Znannia. [in Ukrainian].
4. Mykytyuk, P. P. (2011). Analiz innovatsiynoi diialnosti na pidpriemstvakh budivelnoi haluzi [The analysis of innovative activity on the enterprises of building industry]. *Ekonomichnyi analiz – Economic analysis*, 9, 202-205 [in Ukrainian].
5. Mykytiuk, P. P. (2015). Investytsiino-innovatsiyni menedzhment. [Investment and Innovation Management]. Ternopil : Ekonomichna dumka TNEU. [in Ukrainian].
6. Mykytiuk, P. P., Brych, V. Ya., Paraniuk, Ya. D. (2017). Upravlinnia proektamy. [Project management]. Ternopil : Ekonomichna dumka TNEU. [in Ukrainian].
7. Mykytyuk, P. P., Brych, V. Ya., Fedirko, M. V. (2017). Metodychni pidkhody do stratehichnoho upravlinnia diialnistiu pidpriemstva [Methodical approaches to strategic management of enterprise activity]. Ternopil : TNEU. [in Ukrainian].
8. Peresada, A. A. (2002). Upravlinnia investytsiynym protsesom [Management of the investment process]. Kiev : Libra. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції – 23.11.2018 р., прийнята до друку – 11.12.2018 р.